

RAŠYTOJOS LAZDYNŲ PELĖDOS LITERATŪRINĖS PREMIJOS KONKURSUI

NOVELĖ „TARSI SKRYDIS“

Diana Žmėjauskaitė
Radviliškis

Ji gulėjo ant skardžio krašto, nusėta ką tik pražydusia pavasario žole. Tarp pirštų jautė besispraudančius liaunus žolės lapelius. Oda pašiuropo nuo šaltų, rytinių rasos lašelių, atrodė, kad tie išdykėliai, pakilę lapo kopėtėlėmis, romantiškai krenta ant balto marmurinio kūno, o pasiekę jį ištirpsta jausmingoje ekstazėje. Ji traukė vėsaus pavasario kvapą, kuris skleidė ramumą ir šilumą. Kūnas atsipalaidavo ir atrodė, kad visas susmigo į skardžio paviršių. Užmerkė akis - pasijuto lengva lyg perregima plunksnelė. Mintys tuščios, tik švelniai dainuoja vėjas, palengva plaikstantis šviesias plaukų garbanas. Malonus jausmas. Niekas netrukdo, nėra kur skubėti, atrodo, kad visas pasaulis jos rankose. Pramerkė akis. Žvilgsnis užsikabino už danguje sklindančių debesų. Įdomu, kaip pavyks šį kartą? Ar sugebės sklaidyti, atsipalaiduoti ir pajusti tikrąją aistrą? Vėl įkvėpė oro gurkšnį. Šįkart jis buvo kitoks - tvyrojo keistų dujų mišinys, o ji jautėsi lyg apsvaigęs oro burbuliukas, lengvai virpantis ore. Ji prisiminė artimuosius, impulsyviai bėgančius nuo iššūkių, kuriuos vis išmeta nenaudėlis gyvenimas. Kaip pasielgti jai? Bėgti? Ar verta rizikuoti ir stoti į kovą su vėjo malūnais? Ar vėliau jos nevadins baile? Ar vėliau nesigailės? „Turbūt, kad gailės“, – kartojo mintyse, tačiau tai tik dar labiau gąsdino. Rankomis stipriai sugriebusi žolę ji girdėjo, kaip plyšta gležnūs pavasariniai stiebai. Pirštai tapo šlapi ir purvini. Pramerkusi akis, ji atsisėdo ir žvelgė kažkur į tolumą – tamsų neperžvelgiamą rūką.

Ji lėtai atsistojo ir priėjusi prie skardžio krašto ir pažvelgė į apačią. Pilkas rūkas tarsi neperžvelgiamas cunamis paskandino viską, kas buvo gera ir bloga. Žmonės dažnai mėgsta būti nežinioje, nes nežinia juos traukia. Bet tik ne ją. Nežinia ją gąsdina. Gal tame tankiame rūke slepiasi tai, kas ją pagautų? Tarkim, šilta lova ar mylinčios rankos. Šyptelėjo. O jeigu tai tiesiog keistų formų akmenys? Stiprus vėjo gūsis trenkė į nugarą ir ji susvyravo. Girdėjosi į dugną atsimušusių akmenukų aidas. Jis buvo lengvas ir švelnus. O jei tai tik apgaulė? Gal realybė visai kitokia? Ji vėl šyptelėjo, tik šį kartą plačiau. Veikiausiai jai pasimaišė, nes vienas žingsnis į priekį ir krenti nuo uolos. Tokioje situacijoje nedera juoktis. Dar vienas vėjo gūsis stumtelėjo į nugarą. Šį kartą jis buvo lengvas ir svaiginantis. Ji susvyravo ir suplasnojusi rankomis atsiplėšė nuo žemės. Ji ėmė skristi. Lengvai lengvai, lyg šilkinė mamos skara, išsilaisvinusi nuo skalbinių virvės. Tą akimirką ji buvo laiminga. Švelnūs vėjo gūšiai liesdami baltos odos lopinėlius tarsi uždegdavo juos. Per kūną perbėgo malonumo banga. Pasigirdo švelnus atodūsis. Tarpai tarp pirštų užsipildė šiluma, prie nugaros kažkas prisispaudė, bet tai jai nebetrukdė. Atrodė, kad laikas sustojo, svarbi buvo tik ši sekundė, ši akimirka. Nieko daugiau. Tą akimirką ji nebesijautė vieniša. Saugu, šilta ir šviesu – tai buvo svarbiausia. Buvo gera. Labai gera. Visos problemos tapo mažytės, vos pastebimos. Visi norime jaustis saugūs, apsupti šiluma ir meile. Pasigirdo malonus atodūsis, tik šį kartą jis buvo ne jos. Kažkas kitas buvo šalia. Kas jis? Ji nedrįso atsisukti. Gal vėliau, gal kitą ratą, gal kitą kartą.

Skrydis artėjo į pabaigą. Kūnas vis labiau kaito, o įkyrių problemų nebeliko. Nuo stipraus vėjo akys ėmė ašaroti, bet ji vis tiek šypsojosi. Staiga stiprus šaltas gūsis trenkė iš apačios. Kūnas suvirpėjo. Ji pramerkė akis. Priešais plytėjo neaprėpiamas dangus. Tolumoje mojavo sparnais vieniša paklydusi gervė. „Ji panaši į mane, – pamanė. – Neranda kelio. „Vėl įtraukė gaivaus pavasario oro – jis buvo lygiai toks pat, kaip ir prieš tai. „Gal tai tik sapnas,“ – prisimerkė. – Bet kodėl viskas atrodė taip tikra.“ Šypsodamasi atsistojo ir nusivalė žole aplipusią palaidinę. Toli toli už aukštos uolos leidosi kruvinai raudona saulė. Atrodė, kad dailininkas magiška galia sustingdė peizažą: kruvini spinduliai nudažė ne tik dangų, bet ir žemę. „Nuostabus vaizdas“, – ji lėtai apsisuko ir atsargiai leidosi žemyn. Dar kartą stabtelėjo ir pažvelgė į uolų pusę. „Ši kartą skrydis buvo puikus“. Nukarpyti saulės spinduliai išsisklaidė sumaišydami spalvų paletę. Dar kartą giliai įkvėpė ir atsargiai dėliodama kojas lėtai leidosi nuo kalno. Iki kito karto...

Kada žmogus supranta, kad jis yra vienas? Ne vienišas, bet vienas. Kad jeigu jis šauks, – niekas negirdės? Kad jeigu kūną vers nepakeliamas skausmas, – niekas neprieis? Koks tamsus kambarys. Nematau durų, o gal jų ir visai nėra. Negaliu nei įeiti, nei išeiti. Kažkur aukštai, padangėje, stačiakampis langelis, pro kurį prasiskverbę šykštūs saulės spinduliai apšviečia pamėlusias kojas. Plona pižama, gerokai išaugta ir nusidėvėjusi. Suneriu rankų pirštus, priglaudžiu prie šaltų lūpų ir pučiu šiltą orą. Bandau sušildyti ne tik išorę, bet ir vidų. Įsiklausau, atrodo, kad lauke vėl kyla vėjas, nors kambaryje tvyro tvankus pelėsių kvapas. Ir dar šiek tiek atsiduoda vaistais. Šalta, labai šalta. Stipriai apkabinu save tikėdamasi greičiau sušilti. Susiriečiu į kamuoliuką, tarsi išsigandęs ežys pievos pakrašty. Nejaugi aš kūkčioju? Nereikia, vis tiek niekas neišgirs. Keistas garsas, primenantis sparnų plasnojamą. Lėtai atsisuku ir regiu baltą balandį. Nejaugi mirazas, vizija? O gal taip veikia vaistai? Paukštelis nedidelis, linksmai kraipo miniatiūrinę galvelę. Kairė. Dešinė. Kairė. Dešinė. Sukioja galvą paukštužis, šaiposi iš mano praskydusių ašarų. Staiga linksmuolis šokteli į priekį, keista, bet neklusnus mano kūnas taip pat pašoka. Apatinė lūpa ima keistai virpėti. Tik-tik-tik – aštrios paukštelio pėdutės skamba ant ledinio betono. Spiriuosi kojomis ir bandau slinkti toliau. Šaukiu, mojuoju neklusniomis rankomis, bandau nuvyti tą keistą padarą, bet jis manęs neklauso. Delnais užsidengiu veidą ir priglaudžiu kairįjį skruostą prie murzinos sienos. Tada kiek galėdama arčiau prisitraukiu šalančias kojas. Tik-tik-tik – skamba lyg aidas vienišo balandžio lopšinė.

– *Tempus...*¹ – kužda sudžiūvusios lūpos, – *tempus non vulnera. Temporis doctored vulneribus.*²

Šaižus garsas suardo tylą – veriasi sunkios durys. Vos spėju pramerkti akis – stiprios rankos suspaudžia mano riešus. Suveikia keista gravitacija, noriu pakilti, bet negaliu, nes balta kaukė tempia žemyn.

– Ne... ne... – kužda sudžiūvusios lūpos. Jie vėl mėgina surišti rankas, jie vėl nori panardinti mane į nebūtį.

– Ne-no-riu,- garsas pereina į klyksmą, kūnas raitosi įveikęs visus gravitacijos dėsnius. Plaukuota letena užspaudžia burną, o kaukė paskubomis smeigia adatą. Po kelių minučių durys vėl šaižiai užsiveria. Vienišas balandis toliau ulbuoja savąją lopšinę.

Mamytė kadaise sakė, kad tik paukšteliai turi sparnus. Tik jie atsispyrę savo plonomis kojelėmis gali pakilti nuo pilkos žemės. Aukštai žydrame danguje jie man atrodydavo laisvi ir laimingi. Ir aš norėjau būti tokia. Pamenu tarsi tai būtų įvykę vakar. Pasirėmusi į balkono turėklus stebėjau, kaip danguje nardė

¹ „Laikas...“

² „Laikas negydo žaizdų. Laikas niekada negydė žaizdų.“

karpytauodegės kregždutės. „Štai jos skrenda ratu, dabar leidžiasi į apačią, štai vėl pakyla ir lenda kažkur po stogu. Matyt, lizdelį lipdo“, – negalėjau atsigrožėti. Viena išdykėlė atsiskyrė nuo būrio ir išdidžiai nutūpusi šalia tarsi grėžė mane savo apvaliomis juodomis akutėmis. Šyptelėjau. Supratau – ji kvietė pažaisti. Nudūmiau į virtuvę ir, nutvėrusi medinę kėdutę, atitečiau ją į balkoną. Mažomis rankutėmis įsikibau į turėklus ir bandžiau užsiropšti ant girgždančios medinukės. Paukštelis atsispyręs kojytėmis grakščiai pakilo į dangų. Ir aš norėjau kartu. Keliais atsirėmiau į turėklus, rankas ištiesiau į šalis ir pasilenkiau į priekį. Pajutau švelnų vėjo gūšį... Anąkart mamytė melavo, kad žmonės negali skraidyti. „Mamyte! Pažiūrėk! Aš paukštelis!“ – šaukiau mojuodama savo sparneliais. Naujieji mano bičiuliai žaidė su manimi, nes dabar ir aš buvau kaip jie: laisva ir laiminga. Laisvė truko tik akimirką – stiprios tėčio rankos grubiai išplėšė mane iš žydrosios pasakos. Tą vakarą mamytė ilgai barėsi, o tėtis mojavo diržu prieš nosį. Braukdama ašaras supratau, kad jie paprasčiausiai pavydi, nes skraidyti galėjau tik aš. Mamytė dažnai mane vesdavosi pas tetą, vardu Elenytę. Ten tris kartus per savaitę sėdėdavome ir kalbėdavome. Teta Elena vis kartodavo, kad aš joks paukštelis, nes neturiu spalvotų sparnų. Aš žinojau, kad ir ji man meluoja. Vargšėlė, ir ji negali skraidyti! Taip mes praleisdavome daugumą susitikimų: šnekučiuodavomės apie paukščių prigimtį, apie žmogaus gebėjimus ir jo psichinės vaizduotės galias ir vaisius. Kad ir ką tai reikštų. Mano tėveliai vis jaudindavosi dėl manęs, nuolat klausdavo, apie ką aš galvoju, apie ką svajoju, kokie mano norai ir tikslai. O aš vis atsakydavau: „Žydras dangus. Ten mano svajonės“. Viskas apsivertė aukštyne kojomis, kai mamytė rado mane kieme ant žolės, dar alsuojančios ryto rasa. Prisimenu, kaip vėliau piktai plūdosi tėtis. Man labai skaudėjo galvą, sunku buvo pajudinti kairę koją. Tas mamytės veidas, nušviestas akinančia saulės šviesa. Jos kaštonų spalvos plaukai švelniai apgobė mano galvą, o jos akys... Tos žydros akys paskendo ašarų debesyse: „Mamyte, kodėl tu verki? Pažiūrėk, kokia aš laiminga. Pirmą kartą pakilau į žydrą dangų.“ Kitą dieną jie atvežė mane čia. Atvedė ir įkišo į prasmirdusį kambarį. Paukštužė, paukštužėlė, uždarė tave į narvelį.

„Kodėl aš čia? Kokią jie turi teisę?“ – pykčio, agonijos, vienatvės ir išdavystės klausimai. Nemaniau, kad galima jausti tiek daug vienu metu. Nuolat, kiekvieną valandą, kiekvieną akimirką ieškau atsakymų, bet paieškos kaskart nesėkmingos. Dažnai sapnuoju mažą paukštelį geltona krūtine ir miniatiūriniais žydrais sparneliais. Paukštukas su paukštele – mama tupi lizde. Akinanti saulė šildo jautrius ilgakojus pušų kamienus, o šiltas vėjas maloniai glosto paukštelio galveles. Mažylis saugiai ir šiltai palindęs po mamos sparnu žiūri į linksmai tarp šakų nardančias voveres. Jau vakarėja, kai saulė pasislepia už juodų debesų kamuolio. Danguis prakiūra, lietaus lašai garsiai papsėdami užlieja miško proskyną. Paukštelis pakelia nustebusias akeles į dangų. Mažyliui šalta, nes mamos nebėra šalia. Vienatvė – sielos gėla net ir mažam padarėliui. Paukštužis, negrabiai atsiplėšęs ant lizdo krašto, bando mojuoti netvirtais sparneliais, tačiau tai tik makabriškas bandymas. Paukštužė – mama pakreipusi galvą stebi, kaip stiprus vėjo gūsis bloškia mažylį į žemę. Sunkus akmuo užspaudžia krūtinę, ima trūkti oro ir aš prabundu. Atrodo, kad širdis iššoks iš krūtinės, dreba rankos ir kojos. Iš tikrųjų jau seniai nebesuprantu, tai sapnas ar prisiminimai. Mama pasidavė tėčio grąšinimams ir reikalavimams, todėl aš ir atsidūriau čia. Tuoj ateis dėdė Lukas, reikės šypstotis, nes jis pyksta, kai pamato mane susimąsčiusią ir susiraukusią. Jis mėgsta kartoti, kad „blogai, kai galvoju“. Kad negalvočiau, tris kartus per dieną man duoda vaistų, kuriuos vadina saldainiais. Bet aš gi ne kvaila, suprantu, ką tai reiškia. Iš pradžių juos gerdavau, bet visą laiką jausdavausi mieguista ir irzli. Tada supratau, kad reikia pagalvoti ir kažką daryti. Žinoma, Lukui apie tai nieko nesakiau. Taigi, pagalvojusi sugalvojau išeitį: kai įsidedu tabletę į burną, seilėmis gerai sudrėkinu vieną šoną ir prikabinu tabletę prie viršutinių dantų. Ten niekas nepastebi. Po to, kai jie išeina, išspjauna ją į delną ir išmetu į klozetą. Jis ateina... Šššš... Tyliau, kitaip išgirs.

Mano demonas gyveno vaikystėje – dėdė Kazys atvažiuodavo pas mus kartą per savaitę. Dažniausiai, kai mamytės nebūdavo namuose. Susėsdavo su tėveliu ant minkštų krėslų ir iš juodojo krepšio išsitraukdavo butelį skaidraus skysčio. Tada jie ilgai kalbėdavosi apie melagingus politikų pažadus, skųsdavosi mažomis algomis ir neteisybe. Bebaigdami butelio turinį pradėdavo garsiai juoktis, šaipytis iš kvailai atrodančių įžymybių, apkūnių moterų, banalios muzikos ar saldžių melodramų televizoriaus ekrane. Skysčiui pasibaigus tėvelis nugrimzdavo į knarkiančią komą, bet jis ne. Dėdė Kazys atsistodavo lyg atgijęs ir pilnas jėgų. Aš gulėdavau savo kambaryje, apsiklojusi šilta antklode, kai jis ateidavo pas mane. Pirmąjį kartą pamenu labai gerai. Tvirtas vyriškas delnas uždengė man burnytę, o prikimęs balsas sušnibždėjo į ausį: „Tylėk, nes visiems papasakosiu, kokia esi negera ir purvina. Visi juoksis iš tavęs!“ Jo krizenimas skambėjo baugiai ir grėsmingai. Bandžiau šaukti, išsivaduoti, bet vaikiškas kūnelis nepajėgė pasipriešinti brutaliai jėgai. Baigęs jis užklojo mane šiltąja antklode ir nusikeikęs iššliūkino pro duris. Skaudėjo sužalotą kūnelį, bandžiau pasiversti ant šono, tačiau nepajėgiau. Gulėjau ir spoksojau į lubas. Tada pirmą kartą pajutau, kaip palieku tą prišnerkštą kambarį ir skrieju toli toli. Buvau kažkur virš pilkų debesų, rankomis liečiau žvaigždes ir kalbinau išskrendančius paukščius. Kitą kartą atvykęs į svečius jis ištraukė didelį šokoladą su riešutais, tėtis liepė mandagiai padėkoti už dovaną ir eiti ruošti namų darbus. Tąkart aš vėl verkiau, šaukiau, bandžiau išsilaisvinti. Vėliau nebesipriešindavau, tiesiog užsimerkdavau ir galvodavau apie dalykus, kurie ramino: žydrą dangų, putojančios jūros bangas, plasnojančias žuvėdras ir vasariškai prisirpusią saulę. Jau vėliau, sužinojusi, kad jis atvyks, ruošdavausi iš anksto: nuvalydavau dulkes nuo spintelių ir rašomojo stalo, tvarkingai paklodavau lovą, išsivalydavau dantis ir dailiai sušukuodavau plaukus. Ak taip, jis buvo pedantas. Už netvarką kambaryje bausdavo pešdamas plaukus. Taip tęsėsi kelerius metus. Gulėdama lovoje stebėdavau, kaip jis stovėdamas prie lango užsirūkydavo cigaretę. Prisimenu puikiai, ji kvepėjo mėtiniais saldinais. Stebėdavau, kaip jis giliai įtraukdavo dūmą, kaip užsikosėdavo. „Užsprink. Nagi“, – kartodavau mintyse. Bet taip niekada neįvyko, kol vieną dieną anksčiau iš darbo sugrįžo mamytė.

Namuose niūru ir šalta. Saulės spinduliai vos besiskverbia pro langus. Mirtina tyła. Tik mano duslus alsavimas. Tūnu kampe ir žiūriu į nuotraukas. Čia aš, pasiruošusi į pirmąją klasę, čia tėvelis laiko milžinišką lydeką, kurią sugavo užmiesčio tvenkiny, čia mamytė, sugrįžusi iš pajūrio, todėl tokia įdegusi ir laiminga. Mano rankos pakyla ir cunamio banga akimirksniu nušluoja nuotraukas nuo lentynos. Dūžta. Vėl skauda galvą. Cunamio banga. Lėkštė. Dūžta. Puodelis. Skrieja tiesia į veidrodį. Šukėmis tarsi spindinčiais jūros perlais nusėtos grindys. Paskutiniai saulės spinduliai apšviečia juos ir trumpam mane apakina.

Ką pasakyti žmogui, kuris beviltiškai pralaimi Rožių karą su savimi? Gėriau atšalusią arbatą ir žiūrėjau pro langą. Ech, mama bara, kad betikslis šlaistymasis miesto gatvėmis yra tik tuščias laiko gaišimas, bet man reikia pabūti vienai. Su savo mintim. Išslenku į gatvę. Nežinau kur eisiu šįkart, tik žinau, kad toli. Tiesiog klajosiu ir bandysiu išgalvoti visas mintis, kad galva pagaliau būtų visiškai nuo jų išvaduota ir galėčiau užsiimti kitais reikalais. Aišku, tai nevykęs pasiteisinimas norint atitolinti namų darbus, tačiau aš nebandau gilintis į savo elgesį. Tiesiog darau tai, ką noriu. Pasuku į neapšviestą parko gatvelę. Tamsu. Tačiau tikrai nebijau. Baisiau jau nebus. Šlepteliu ant suoloelio, susikeliu kojas ir apkabinu jas rankomis. Jaučiuosi apsaugota tarsi graikiško riešuto kevale. Galvoje visai tuščia. Užsimerkiu ir klausausi širdies plakimo... Staiga ramybę suardo tylus niūniavimas. Pakeliu galvą. Priešais ant suoliuko sėdi moteris. Keista, susikūprinusi moteris. Negaliu įžiūrėti jos veido, jos akių.

– „Ir kaipgi man tave paleist..?“ – linguoja moteris. – „Ir kaipgi man tave paleist..?“

Staiga ji ima juoktis, kažkaip beprotiškai garsiai ir nevaldomai.

– Ne, ne man reikėjo tavęs. Tu, prasmirdęs šunsnuki, praradai mane, – kvatoja ji atlošusi galvą. – Išdavike, aš prakeikiu tave, prakeikiu tavo sielą.

Ji ima raudoti. Visu balsu. Visu kūnu. O aš susitraukusi ant suoliuko tik tyliai stebiu jos kančią. Sielvarto agonija tęsiasi kelias minutes. Pagaliau ji nurimsta.

– „Po mano oda kvėpuoji tu,“ – ji sukasi ratu ir moja rankomis tarsi sparnais. – „Palieski rankas, tiek daug randų,“ – vėjas nusineša tolstančios moters dainą.

Tu kalbiesi su medžiais. Jie tavo draugai. Tu dainuoji saulei. Ji tavo sesuo. Tu skrendi aukštyne su paukščiais. Jie tavo broliai. Tu guodiesi dangui. Jis tavo tėvas. Tu moji saulei. Ji tavo motina. Tu gręžiesi nuo žmogaus. Jis tavo priešas. Skardis buvo lygiai toks pat kaip anksčiau: žydras dangus, drėgna žolė, tirštai kabantis rūkas ir gaivus oras. Prigulu ant šaltimi alsuojančios žemės, užsimerkiu, ištiesiu rankas į šalis ir mėgaujuosi laisve. „Kaip pasiilgau šio jausmo“, – nusišypsau. Pramerkusi akis, ganau gandrų šeimyną, sklendančią ore. Ach, nenuorama vaikyste, svaiginantis laisvės troškime. Rankomis atsispiriu nuo žemės, atsiremiu į skardžio kraštą ir atsargiai iškišusi galvą stebiu, kaip plaukia rūkas. Jau nebebijojau to, kas ten, apačioje, nebebijojau to, kas manęs laukia. Jaučiuosi atsigavusi, nes žinau, ko noriu. Tegul pašėlęs gyvenimėlis neša mane jam patogia kryptimi. Nesipriešinsiu jam. Metai prabėgs, pakelsiu savo apdegusius sparnus ir skrisiu kažkur toliau. Galbūt kitų svajonių keliu. Noriu keliauti, aplankyti kiekvieną pasaulio kampelį, pažinti naujus žmones, pajusti jų nuoširdumą ir meilę. Nuo šiol būsiu kitokia, nežinau, ar laiminga, bet kitokia. Sukikenu ir pakeliu galvą į dangų:

– Rytoj nauja diena, viskas pasikeis, – pakylu nuo žemės ir drąsiai prieinu prie skardžio krašto. Beblėstančius geltonus spindulius pakeitė kraujo dryžiai, susilieję ant dangumi. – Paukščiai, daugiau čia nebegrišiu! Ar girdit? Laikas palikti praeitį! Nesvarbu, kas bus rytoj, tegul ir pasaulio pabaiga... Šiandien aš tiesiog laiminga!
